

Developing Law and Participation and the Role of Local Administration to Restore and Preserve Community Forest

Narong Saethep and Julapathana Kiratiphumtam

Doctor of Philosophy Program Field of Study Law and Administration, Faculty of Law, Krirk University, Thailand

Lecturer of Faculty of Law Krirk University, Thailand

Email: narong.saenthep@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7547-2297>

Email: K.julapathana@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-2446-949X>

Received 14/08/2024

Revised 26/08/2024

Accepted 25/09/2024

Abstract

Background and Aims: The research on the development guidelines for laws and forms of local community participation and the roles of local administrative organizations for community forest restoration and conservation has the following objectives: 1) To study the problems, obstacles, and limitations of the development guidelines for laws and forms of local community participation and the roles of local administrative organizations for community forest restoration and conservation. 2) To study the principles, concepts, and government policies related to the development guidelines for laws and forms of local community participation and the roles of local administrative organizations for community forest restoration and conservation. 3) To study international environmental agreements, community forest laws abroad, community forest laws in Thailand, and laws related to the powers and duties of local administrative organizations. 4) To study and analyze problems and determine guidelines for developing laws and forms of local community participation and the roles of local administrative organizations for community forest restoration and conservation. 5) To develop guidelines for developing laws and forms of local community participation and the roles of local administrative organizations for community forest restoration and conservation.

Methodology: This study is a qualitative research that integrates 3 disciplines: law, public administration, and management by studying data from primary and secondary documents, including principles, concepts, related theories, policies, national environmental strategies, environmental master plans, international environmental agreements, foreign laws and Thai laws, including data collection from field research, including in-depth interviews with 20 people and focus group discussions with 35 people. Doe used a specific selection method from stakeholders analyzed the data and described it descriptively.

Results: The results of the study found that 1) Community Forest management in Thailand still has legal problems, namely the lack of a mechanism based on the principle of true local community participation and the lack of a clear and effective role of local administrative

organizations for the rehabilitation and maintenance of community forests. 2) This research study emphasizes and the principle of decentralization by determining the role of local governments, which are administrative organizations that are close to community forests, to play an important role in the conservation, restoration, management and utilization of natural resources, the environment and biodiversity in a balanced and sustainable manner. 3) From the study of community forest management in foreign countries, namely the United States, the Federal Republic of Brazil and the Kingdom of Bhutan, all 3 countries emphasize the participation of local communities, including the use of local culture as an important mechanism in community forest management. 4) Data from all research methods were analyzed to determine guidelines for the development of laws and forms of community participation for the rehabilitation and maintenance of community forests by comparing laws and policies in community forest rehabilitation in foreign countries, along with the analysis of principles and concepts to find appropriate guidelines for the conservation of community forests and creative utilization without destroying the natural resources of community forests. 5) Guidelines for law development by proposing the recognition of local community rights in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 and proposing amendments to the Community Forest Act B.E. 2562, namely the recognition of local community rights and the amendment of the definition of community forests. The objectives of community forest management and the roles and responsibilities of local administrative organizations were revised to be consistent with the principles of decentralization and effective community forest management. In addition, a model for community forest management was proposed to be used as an integrated model alongside law enforcement, including: (1) Determining the roles and responsibilities of communities; (2) Determining the roles and responsibilities of local administrative organizations; (3) The roles and responsibilities of relevant government units; (4) Using local cultural mechanisms; (5) Using mechanisms for participating in carbon credit projects; (6) Utilization of community forests; (7) Promoting local wisdom from community forest products; and (8) Promoting ecotourism.

Conclusion: This research has set guidelines for the development of amendments to relevant laws, namely the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 and the Community Forest Act, B.E. 2562. In addition, it is proposed to apply the 8 community forest management models to manage Thai community forests. The next research topic suggestion is the model for developing a mechanism system to promote community forest ecotourism.

Keywords: Participation; Community forest; Local community

การพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน

ณรงค์ แสนเทพ และ จุฬาพัฒน์ กิรติภูมิธรรม

นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดของการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทของ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน 2) เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด และนโยบายแห่งรัฐที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วน ท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน 3) เพื่อศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนต่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนในประเทศไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทาง การพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน 5) เพื่อจัดทำ การพัฒนา กฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟู และรักษาป่าชุมชน

ระเบียบวิธีการศึกษา: การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเชิงบูรณาการ 3 ศาสตร์ คือนิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการบริหาร ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ได้แก่ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติด้านสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทด้านสิ่งแวดล้อม กฎหมายระหว่าง ประเทศด้านสิ่งแวดล้อม กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย รวมถึงการเก็บข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่มเจาะจง จำนวน 35 คน ได้ใช้วิธีคัดเลือกแบบ เฉพาะเจาะจงจากผู้มีส่วนได้เสีย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา: จากผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการป่าชุมชนของประเทศไทยยังปัญหาทางกฎหมายได้แก่ การ ขาดกลไกตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง และยังไม่มีการกำหนดบทบาทขององค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่นเพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 2) การศึกษาวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับและ หลักการกระจายอำนาจ ด้วยการกำหนดบทบาทของการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรปกครองที่มีความ ใกล้ชิดกับป่าชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน 3) จากการศึกษาการจัดการป่าชุมชนของ ต่างประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธสาธารณรัฐบราซิล ราชอาณาจักรภูฏาน โดยที่ทั้ง 3 ประเทศให้ความสำคัญ ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการใช้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการจัดการป่าชุมชน 4) นำข้อมูลจากระเบียบวิธีวิจัยทั้งหมดมาวิเคราะห์กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วม ของชุมชน เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน โดยการเปรียบเทียบกฎหมายและแนวนโยบายในการจัดการฟื้นฟูป่า

ชุมชนของต่างประเทศประกอบกับการนำหลักการและแนวคิดมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการรักษาป่าชุมชนและการใช้ประโยชน์ที่สร้างสรรค์โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติของป่าชุมชน 5) แนวทางการพัฒนากฎหมาย ด้วยการเสนอให้มีการรับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และเสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ได้แก่ การรับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่น การแก้ไขนิยามความหมายของป่าชุมชน แก้ไขวัตถุประสงค์ของการจัดการป่าชุมชน และบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจและหลักการจัดการป่าชุมชนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ได้เสนอรูปแบบในการจัดการป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นรูปแบบเชิงบูรณาการควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ (1) การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของชุมชน (2) การกำหนดบทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) บทบาทและหน้าที่ของหน่วยรัฐที่เกี่ยวข้อง (4) การใช้กลไกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น (5) การใช้กลไกการเข้าร่วมโครงการคาร์บอนเครดิต (6) การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน (7) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผลผลิตของป่าชุมชน (8) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สรุปผล: วิจัยนี้ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ เสนอให้นำรูปแบบในการจัดการป่าชุมชน 8 ประการ ไปใช้ในการจัดการป่าชุมชนของไทย สำหรับข้อเสนอแนะหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป คือ รูปแบบการพัฒนาแบบกลไกการส่งเสริมการท่องเที่ยวป่าชุมชนเชิงนิเวศ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ป่าชุมชน; ชุมชนท้องถิ่น

บทนำ

จากปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และได้ส่งผลกระทบต่อดำรงอยู่ของมนุษย์ สรรพสิ่งและสรรพชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลกใบนี้ (จุมพต สายสุนทร, 2546) ซึ่งเป็นสาเหตุที่ประชาคมโลกรวมทั้งประเทศไทยต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากประเทศไทยมีความผูกพันในฐานะเป็นภาคีสมาชิกของกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) นอกจากนี้ รายงานของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ระบุว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีความเปราะบางสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและประเทศไทยถูกจัดลำดับจากองค์กร German watch ให้เป็นหนึ่งในสิบประเทศที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว ดังนั้น ประเทศไทยได้จัดทำแผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2573 (Thailand's Nationally Determined Contribution Roadmap on Mitigation 2021 – 2030) (จุฬาพัฒน์ กิริติภูมิธรรม, 2561) ซึ่งในแผนดังกล่าวได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประเทศไทยในการแก้ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยกำหนดความร่วมมือหลายด้านเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 ประการ คือบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) บรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net zero emissions) ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) ที่จะทำให้ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า “หลักการมีส่วนร่วม” (Participation) เป็นหลักการสำคัญของการบรรลุเป้าหมายทั้งสามประการ และเป็นหลักการที่ได้รับการยืนยันในปฏิญญาริโอ (Rio Declaration) (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545) ซึ่งคำว่า “การมีส่วนร่วมนั้น” จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประชาคมโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศและระดับท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) ดังนั้น การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่น จะเป็นกลไกที่สำคัญในการมีส่วนร่วมต่อการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นที่มีป่าชุมชน ซึ่งมีพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2562 ที่ตราขึ้นมาโดยมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมให้ชุมชนได้ร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนในรูปแบบของป่าชุมชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการป่าชุมชนและได้ประโยชน์จากป่าชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยได้อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายฉบับนี้ก็คือ “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น” ที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งรายงานของ World Heritage Forests: Carbon Sinks Under Pressure ระบุชัดเจนว่า “พื้นที่ป่าไม้มีความสามารถในการเป็นอ่างกักเก็บคาร์บอนของป่า (Carbon Sink) โดยช่วยดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์จากชั้นบรรยากาศได้เป็นอย่างมากที่จะช่วยลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพได้” (World Commission on Environment and Development, 2023)

การจัดทำกรพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องการกำหนดกฎหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของสถานการณ์ป่าชุมชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งกำหนดบทบาทและหน้าที่ของปัจเจกชนทุกภาคส่วนอย่างมีส่วนร่วม โดยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาคำตอบของการวิจัย เพื่อหาแรงจูงใจ ความจำเป็น การมีจิตสำนึกรักษ์และให้ความสำคัญกับการเพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2566) ดังนั้น เป็นปัญหาที่สำคัญที่งานวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดกรพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป (สมหญิง สุนทรวงษ์และคณะ, 2566) ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตป่าชุมชน และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการปกครองชุมชนท้องถิ่น และจะเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่ร่วมกับป่าชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดของการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน
2. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด และนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน

3. เพื่อศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนต่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนในประเทศไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทาง การพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน

5. เพื่อจัดทำกรพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน

สมมติฐานของการศึกษา

ป่าชุมชน เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นอย่าง แนบแน่น เพราะประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นดำรงชีวิตอยู่ในป่าชุมชนนั้น ๆ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการตรากฎหมายป่า ชุมชนแล้ว แต่ก็ยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชน และขาดการมีส่วนร่วมของ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์การปกครองที่มีความใกล้ชิดกับป่าชุมชน ซึ่งหากมีการกำหนด การพัฒนา กฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟู และรักษาป่าชุมชน ที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของปัจเจกชน บทบาทและหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน บทบาทและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ของรัฐ บทบาทและหน้าที่ของเครือข่ายป่าชุมชน การส่งเสริมความร่วมมือในทุกภาคส่วน การใช้กลไกด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมรักษา และการฟื้นฟูป่าชุมชน หลักการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ก็จะทำให้มี การกำหนดการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วน ท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาและวิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 หลักการ และแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักสิทธิชุมชนท้องถิ่น หลักการกระจายอำนาจ หลักการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแนวคิดสิทธิชนพื้นเมือง

1.2 แผนนโยบายแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ แผนนโยบายแห่งรัฐด้านสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ชาติด้านสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้าน สิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้านสิ่งแวดล้อม

1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศ คือ ปฏิญญาโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการ พัฒนา อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ อนุสัญญา UNFCCC, การประชุม COP, พิธีสาร KEYTO ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของแม่ธรณี ค.ศ. 2010 และกฎบัตรโลกธรรมชาติ กฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธสาธารณรัฐบราซิล ราชอาณาจักรกัวนิยา และกฎหมายในประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากร ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus Group) ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นกลุ่มเฉพาะที่ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์โดยตรงในเรื่องที่กำลังดำเนินการศึกษาในประเทศไทย โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 ท่าน และกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิสายวิชาการกฎหมายสิ่งแวดล้อม 4 คน (2) กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ และทนายความ 4 คน (3) กลุ่มผู้แทนชุมชน 4 คน (4) กลุ่มการปกครองส่วนท้องถิ่น 4 คน 5) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4 คน

2.2 การสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus Group) ได้กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นกลุ่มเจาะจงที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย (Stakeholders) กับประเด็นวิจัยมาอยู่ร่วมกันแล้วให้ประชากรกลุ่มเจาะจงนั้นแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ต่อกันตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 35 คน โดยแยกเป็นกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิสายวิชาการกฎหมายสิ่งแวดล้อม 7 คน (2) กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ และทนายความ 7 คน (3) กลุ่มผู้แทนชุมชน 7 คน (4) กลุ่มการปกครองส่วนท้องถิ่น 7 คน (5) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ 7 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

คำตอบที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านวิชาการ งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ กล่าวคือ เป็นการรวบรวมแนวคิด หลักการที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับป่าชุมชน การฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน รวมถึงอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน พร้อมทั้งได้ศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ด้านชุมชนท้องถิ่น งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ มีความชัดเจนเกี่ยวกับกฎหมายรวมถึงบทบาทและหน้าที่ของปัจเจกชน บทบาทและหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

3. ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นกลไกที่ใช้ในการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่ร่วมกับป่าชุมชนได้อย่างยั่งยืน

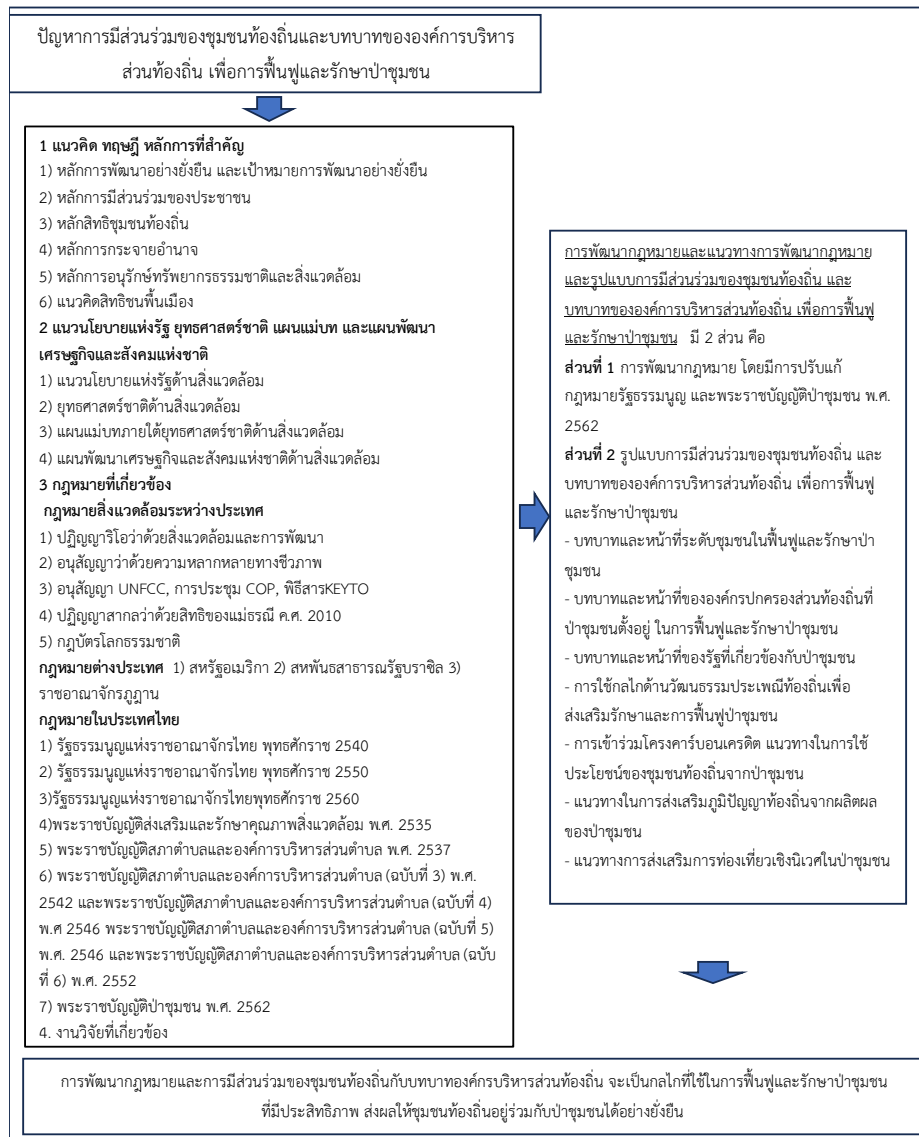
4. ด้านความร่วมมือการบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อแนวต่อนโยบายแห่งรัฐ ด้านในการมีส่วนร่วมการรักษาดินไม้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการลดคาร์บอน ซึ่งเป็นเป้าหมายระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับสากล

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ การศึกษาวิจัยข้อมูลที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ หลักการและแนวคิดแนวนโยบายแห่งรัฐด้านสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ชาติด้านสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้านสิ่งแวดล้อม กฎหมายระหว่างประเทศกฎหมายต่างประเทศ กฎหมายในประเทศไทย รวมทั้งเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา กฎหมาย รายงานการวิจัย บทความในวารสาร เสารสัมมนา บทความ และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น นอกจากนี้ จะทำการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่มเจาะจง จำนวน 35 คน ได้ใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศแล้วบรรยายเชิงพรรณนาเพื่อการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยมีผลวิจัยดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดของการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน พบว่า สิทธิชุมชนท้องถิ่นหรือสิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีความสำคัญต่อการรักษาและฟื้นฟูป่าชุมชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะชุมชนท้องถิ่นหรือ

ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเป็นกลุ่มบุคคลที่ดำรงชีวิตและใกล้ชิดกับป่าชุมชน แต่รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทกลับยกเลิกสิทธิดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อ การฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน และปัญหาของชุมชนท้องถิ่น การฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน คือ ยังขาดกลไกตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งยังไม่มี การกำหนดบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนที่ชัดเจน ซึ่งในปัจจุบันมี ปัญหาอย่างมากในส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปัญหา อุปสรรคในบทบาทและหน้าที่ทางกฎหมายและการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการฟื้นฟูรักษาป่าชุมชน และปัญหาความความร่วมมือของสมาชิกชุมชน เครือข่ายป่าชุมชน ต่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อีกทั้งการยังมีปัญหาการกำหนดความสำคัญของ จารีตประเพณีท้องถิ่นต่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ปัญหาการสนับสนุนของภาครัฐในการฟื้นฟูและรักษาป่า ชุมชนหรือการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน รวมทั้งการฟื้นฟูและรักษา ป่าชุมชนที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายเป็นกลางทางคาร์บอน และปัญหาการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในความสัมพันธ์ ต่อป่าชุมชนและสมาชิกชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิและหน้าที่ต่อป่าชุมชน การกำหนดบทบาทที่ชัดเจนให้ผู้นำชุมชนมี บทบาทและหน้าที่ต่อการคุ้มครองและรักษาป่าชุมชน กำหนดความร่วมมือเครือข่ายป่าชุมชน และองค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทและหน้าที่ต่อการคุ้มครองและรักษาป่าชุมชน

2. การศึกษาหลักการ แนวคิด และนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วม ของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน พบว่า หลักการและแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และ บทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ได้แก่ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หลักสิทธิชุมชนท้องถิ่น หลักการกระจายอำนาจ หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแนวคิดสิทธิชนพื้นเมือง ประกอบกับการศึกษาแนวนโยบายแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ คือ นโยบายแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ และ จากการศึกษาหลักการ แนวคิดและแนวนโยบายแห่งรัฐที่กล่าวมาทั้งหมด ถือว่ามีความสำคัญ และจำเป็นต้องคำนึงถึง เมื่อมีการการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาท ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน การศึกษาวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับหลักการ กระจายอำนาจ ด้วยการกำหนดบทบาทของการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์การปกครองที่มีความใกล้ชิดกับป่า ชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

3. การศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนต่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนในประเทศไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ การพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อ การฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศคือ ปฏิญญาโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. 1992 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของแอมร์ณี ค.ศ. 2010 กฎ บัตรโลกธรรมชาติ ค.ศ.1982 และกฎหมายต่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกาที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

และให้ชุมชนเข้ามาดูแลป่าชุมชนด้วยตัวเอง รวมทั้งเอกชนสามารถนำพื้นที่ของตนเองเข้ากระบวนการรักษาและฟื้นฟูป่าชุมชนได้ สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการเข้าดูแลป่าชุมชน โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบการดูแลป่าชุมชนโดยให้สิทธิทางกฎหมายในการร่วมรับผิดชอบเพื่อการดูแลและฟื้นฟูป่าชุมชน และราชอาณาจักรภูฏานมีจุดเด่นในการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนอย่างรู้คุณค่า โดยให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถร่วมใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวป่าชุมชน หรือการรับประโยชน์จากป่าชุมชนในลักษณะเป็นเจ้าของร่วมกับรัฐ มีความรักและความห่วงใยเป็นต้นแบบของทุกคนโดยการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

ในส่วนกฎหมายในประเทศไทย คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสภาพาถาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสภาพาถาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสภาพาถาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติสภาพาถาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสภาพาถาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 รวมทั้งพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562

4. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทาง การพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน พบว่า เมื่อกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ให้ได้แนวทางอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับพื้นที่ของป่าชุมชนตั้งอยู่และนำสู่การปฏิบัติได้จริงในการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนของทุกภาคส่วน และสิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก ได้รับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิทธิในการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม และปัญหาบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 43, มาตรา 50 (8) และมาตรา 57 (2) ที่ไม่ได้รับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งหมายความว่าความรวมถึงการจัดการป่าชุมชนด้วย อย่างไรก็ตาม สิทธิของชุมชนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการมีส่วนร่วมนี้ เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่ได้บัญญัติไว้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) จึงเป็นปัญหาสำคัญในทางกฎหมายที่จะต้องมีการพัฒนาสิทธิในสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย รวมไปถึงการพัฒนาพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 มีเจตนารมณ์ในการสมควรส่งเสริมให้ชุมชนได้ร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนในรูปแบบของป่าชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการป่าชุมชน และได้ประโยชน์จากป่าชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 บังคับใช้แล้ว แต่การจัดการป่าชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน รวมถึงสิทธิของชุมชน

ท้องถิ่นในการได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของท้องถิ่น รวมถึงสอดคล้องกับประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ

5. การจัดทำกฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ผลของการวิจัยพบว่า การจัดทำกฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แนวทางการพัฒนากฎหมาย โดยมีการปรับแก้กฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ส่วนที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ระดับชุมชนในพื้นที่ฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ป่าชุมชนตั้งอยู่ ในการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน บทบาทและหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน การใช้กลไกด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมรักษาและการฟื้นฟูป่าชุมชน การเข้าร่วมโครงการบ่อนเครดิต แนวทางในการใช้ประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นจากป่าชุมชน แนวทางในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผลิตผลของป่าชุมชน และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชุมชน เป็นคำตอบของการศึกษาวิจัย

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดของการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน คือ การจัดการป่าชุมชนของประเทศไทยยังมีปัญหาทางกฎหมายได้แก่ การขาดกลไกตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง และยังไม่มีกำหนดบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาหลักการ แนวคิด และนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน มุ่งเน้นในหลักการกระจายอำนาจและหลักการมีส่วนร่วม ด้วยการกำหนดบทบาทของการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรปกครองที่มีความใกล้ชิดกับป่าชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

3. จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนต่างประเทศ กฎหมายป่าชุมชนในประเทศไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้นำการจัดการป่าชุมชนของสหรัฐอเมริกา สหพันธสาธารณรัฐบราซิล ราชอาณาจักรภูฏาน ที่เป็นข้อดีและเป็นประโยชน์จากทั้ง 3 ประเทศ มากำหนดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการใช้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการจัดการป่าชุมชนในประเทศไทย ให้สอดคล้องกับความตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้

4. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดการพัฒนากฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและได้คำตอบจากการวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วน ในการดำเนินการให้สามารถฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้มีการเสนอให้แก้ไขกฎหมายพร้อมทั้งกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

5. การจัดทำกฎหมายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน มีการรับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และเสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ได้แก่ การรับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่น การแก้ไขนิยามความหมายของป่าชุมชน แก้ไขวัตถุประสงค์ของการจัดการป่าชุมชน และบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจและหลักการจัดการป่าชุมชนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ได้เสนอรูปแบบในการจัดการป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นรูปแบบเชิงบูรณาการควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ (1) การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของชุมชน (2) การกำหนดบทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) บทบาทและหน้าที่ของหน่วยรัฐที่เกี่ยวข้อง (4) การใช้กลไกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น (5) การใช้กลไกการเข้าร่วมโครงการคาร์บอนเครดิต (6) การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน (7) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผลผลิตของป่าชุมชน (8) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อเสนอแนะการวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ มีดังนี้

1.1) เสนอให้มีการปรับแก้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้แก่ บทบัญญัติสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวดสิทธิขั้นพื้นฐานเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 66 และแก้ไขพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 โดย แก้ไขมาตรา 3 วัตถุประสงค์ของป่าชุมชน แก้ไขมาตรา 4 ความหมาย “ป่าชุมชน” แก้ไขมาตรา 4 ความหมาย “ชุมชน” เพิ่มเป็น “ชุมชนท้องถิ่น” แก้ไขมาตรา 6 เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม แก้ไข มาตรา 9 “คณะกรรมการนโยบายป่าชุมชน” แก้ไข มาตรา 23 “คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด”

1.2) เสนอให้นำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน ในเรื่องของบทบาทและหน้าที่ระดับชุมชนในพื้นที่ฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ป่าชุมชนตั้งอยู่ ในการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชน บทบาทและหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน การใช้กลไกด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมรักษาและการฟื้นฟูป่าชุมชน การเข้าร่วมโครงการคาร์บอนเครดิต แนวทางในการใช้ประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นจากป่าชุมชน แนวทางในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผลผลิตของป่าชุมชน และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชุมชน มาปรับใช้ในการฟื้นฟูและรักษาป่าชุมชนทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาระบบกลไกการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชุมชน ในรูปแบบการวิจัยพร้อมกำหนดขั้นตอนการศึกษาตามวิธีการวิจัยในรูปแบบที่ถูกต้องและเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2566). *สิ่งแวดล้อมในชุมชน*. Retrieved on August 5, 2023 from: <https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi5/chum/chum.htm>

- จุมพต สายสุนทร. (2546). *กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและวารสารคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฬาพัฒน์ กীরติภูมิธรรม. (2561). *กรอบกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของธรรมชาติหรือสิทธิของแม่ธรณี*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก, (17 พฤศจิกายน 2542). หน้า 53.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก. (6 เมษายน 2560). หน้า 20
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.2562*. *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 136 ตอนที่ 71 ก. (24 พ.ค. 2562). หน้า 71
- สมหญิง สุนทรวงษ์และคณะ. (2566). *ป่าชุมชนกับสังคมไทย*. Retrieved July 10, 2023 from: <https://www.recoftc.org/Thailand/stories>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2545). *รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- World Commission on Environment and Development. (2023). *International Civil Aviation Organization*. Retrieved 12 August 2023 from, <https://www.icao.int/ENVIRONMENTALPROTECTION/Pages/CAEP.aspx>.

